

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึง (1) งานวิจัยชิ้นนี้โดยสรุป (2) อภิปรายผลการวิจัย (3) ข้อจำกัดในงานวิจัย ปัญหา รวมถึงข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาว่าการใช้สื่อดนตรีและอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไรบ้าง เป็นการศึกษาในแนวกว้างเพื่อได้ทราบว่า นิสิตมีการนำดนตรีมาใช้โดยสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร รวมถึงได้ทราบว่านิสิตนำดนตรีไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆอย่างไรบ้าง

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) จากทุกคณะในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะละ 2 คนเป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน (ยกเว้นคณะพยาบาลศาสตร์เนื่องจากมีเฉพาะนิสิตหญิง ถ้านำมารวมอยู่ในกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผลให้การวิจัยเบี่ยงเบนในเรื่องเพศ) แล้วให้ทุกคนทำแบบสอบถามอัตลักษณ์คณะ 1 ชุด เพื่อนำคะแนนมาแบ่งแนวโน้มระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทุกคนเป็นรายบุคคล เพื่อทราบรายละเอียดในเรื่องประชากรศาสตร์ การเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย กิจกรรมเกี่ยวข้องกับดนตรี แนวดนตรีที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบ และการนำดนตรีไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการใช้ดนตรีกับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนในการศึกษาคครั้งนี้เปิดรับและใช้ประโยชน์จากสื่อดนตรี โดยผ่านกระบวนการค้นหา เลือกสรร และพิจารณาเปรียบเทียบบทเพลงในการรับฟัง แสดงให้เห็นลักษณะของการเป็นผู้รับสารที่กระตือรือร้น (active audience) ทุกคนต้องการฟังดนตรีที่เน้นในคุณภาพของเนื้อร้อง ทำนอง และเสียงร้องเป็นสำคัญ

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสี่กลุ่มแม้จะมีระดับแนวโน้มอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาการเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากสื่อดนตรีของคนกลุ่มนี้พบว่า ไม่มีความต่างกันอย่างชัดเจน กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มเปิดรับสื่อดนตรีหลากหลายแนว ที่พบมากที่สุดคือเพลงแนวป๊อป รองลงไปจะเป็นแนวเพื่อชีวิต แนวร็อคและแนวแดนซ์ และมีบางส่วนที่ฟังดนตรีสากลมากพอๆกับเพลงไทย ไม่มีสมาชิกของกลุ่มใดที่นิยมฟังดนตรีแนวอื่นๆนอกเหนือจากประเภทที่กล่าวมาจนแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด เช่น มีกลุ่มตัวอย่างบางคนจะนิยมฟังเพลงลูกทุ่งในบางครั้งแต่รับฟังในปริมาณไม่มากนัก โดยจะเลือกฟังจากวิทยุเมื่อรู้สึกเบื่อเพลงแนวอื่นๆ ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากที่เพลงแนวป๊อปเป็นเพลงกระแสหลักในสังคมไทยมาเป็นเวลานานต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างจึงรู้สึกคุ้นเคยกับเพลงแนวป๊อปมากกว่าแนวอื่น ส่วนเพลงแนวเพื่อชีวิตและแนวร็อคก็จะจำกัดผู้ฟังเพียงส่วนหนึ่ง ส่วนเพลงแนวแดนซ์พบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในวัยนิสิตนักศึกษา มีความตระหนักในความแตกต่างด้านอายุและวุฒิภาวะของตนกับผู้อื่น จึงมีความคิดว่าเพลงแนวแดนซ์เหมาะสมกับวัยรุ่นที่อายุน้อยกว่าตน และเป็นกลุ่มคนที่ฟังเพลงเพื่อความบันเทิงเป็นจุดประสงค์สำคัญที่จะนำเพลงไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ศิลปินที่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้ชื่นชอบจะเป็นบุคคลหรือวงดนตรีที่คล้ายคลึงกันทั้งสี่กลุ่ม เช่น บอย โกสิยพงษ์, ศุ บุญเลี้ยง, อัสนีและวสันต์, เบิร์ดกะฮาร์ท, นครินทร์ กิ่งศักดิ์, พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์, คาราบาว ทั้งนี้พิจารณาจากคะแนนรวมความชอบที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อศิลปิน (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค.) และพบว่าศิลปินที่กลุ่มตัวอย่างประทับใจมักจะเป็นศิลปินแนวป๊อปที่มีผลงานอยู่ในปัจจุบัน เช่น บอย โกสิยพงษ์, อัสนีและวสันต์, นัท มีเรีย, อมิตตา ทาทายัง, นิโคล เทริโอ และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นศิลปินเก่าแนวเพื่อชีวิตและแนวร็อคที่ปัจจุบันนี้ไม่ได้ผลิตงานอีกแล้วหรือเป็นผลงานชุดเก่า แต่กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มยังคงอ้างถึง เช่น พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์, พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ, โมเดิร์น ด็อก ทั้งนี้หลายคนกล่าวกับผู้วิจัยว่าตนไม่มีเวลาตามงานใหม่ๆเท่าไร จึงไม่ค่อยรู้จัก

การใช้ประโยชน์จากดนตรีของกลุ่มตัวอย่างก็เป็นไปเพื่อความบันเทิงมากที่สุด พวกเขาคิดว่าเพลงเป็นเรื่องของความบันเทิงมากกว่าจะใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น กลุ่มตัวอย่างหลายคนมักจะกล่าวว่า “..... รู้สึกชอบเพลงนี้ไม่รู้เพราะอะไร แต่ฟังแล้วอินกับเพลง อารมณ์นี้แหละ ใช่เลย” ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างบางคนที่น่าสนใจดนตรีไปใช้ประโยชน์ในด้านอัตลักษณ์ เช่น ใช้เพื่อเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นหรือทำให้มองตนเองได้ชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดีผู้ฟังแต่ละคนอาจตีความหมายและใช้ประโยชน์จากเพลงๆหนึ่งได้หลากหลายทาง ดังเช่นตัวอย่างที่พบในงานวิจัยคือ เพลงฤดูที่แตกต่างของบอย โกสิยพงษ์ กลุ่มตัวอย่างหลายๆคนบอกกับผู้วิจัยว่าเขาชอบเพลงนี้ เพราะ

ทำนองเพราะ ฟังแล้วมีความสุข สบายใจ แต่ในขณะที่บางคนให้ความสนใจกับเนื้อเพลงและนำมาใช้ประโยชน์ในการต่อยอดอัตลักษณ์ความเชื่อมั่นในคุณค่าที่ตนยึดถือ

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้พิจารณาการใช้ประโยชน์จากดนตรีในอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Obligation) ของบุคคล ภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ และทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ โดยพิจารณาเจาะลึกในประเด็นการใช้สื่อในด้านอัตลักษณ์ของบุคคล ผู้วิจัยพบว่า บุคคลนำดนตรีมาใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการรับรู้ข่าวสารข้อเท็จจริง ด้านอัตลักษณ์ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และที่สำคัญใช้ในด้านความบันเทิงซึ่งพบมากที่สุด

ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมในด้านการพัฒนาสังคม (Social Development Role Orientation) หรือเรียกว่า "กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์" เช่น กิจกรรมของฝ่ายพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ในมหาวิทยาลัย นิสิตกลุ่มนี้มักจะมีการร่วมพูดคุย ร้องเพลง เล่าถึงที่มาของเพลงเพื่อชีวิตบางเพลงแลกเปลี่ยนกัน อันเป็นสิ่งช่วยต่อยอดอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของตนเองและกลุ่มร่วมกันได้ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมพวกเขาจะเริ่มถูกสอนให้รู้จักแนวเพลงเพื่อชีวิตที่มีเนื้อหามุ่งให้กำลังใจในการทำงานที่สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคม เป็นเพลงที่จะต้องใช้ร้องร่วมกันในกลุ่ม แต่อย่างไรก็ดีพบว่าพวกเขาก็เปิดรับเพลงแนวอื่นด้วย เช่นที่อาร์มกล่าวว่า "ไม่ฟังเป็นหลัก เขาจะฟังแนวอื่นๆด้วย เท่าที่ผมเห็นมาเขาไม่ฟัง เขาจะร้องกันในค่าย ก็ไม่จำเป็นว่าทำงานฝ่ายพัฒนาแล้วต้องฟังเฉพาะเพลงเพื่อชีวิต"

ผู้วิจัยพบว่าในงานวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 3 คนที่ใช้ประโยชน์จากดนตรีในการสนับสนุนอัตลักษณ์ด้านความรู้สึกด้านมีพันธะหน้าที่ต่อสังคมของตน โดยใช้ดนตรีเพื่อการต่อยอดความรู้สึกให้มีความสนใจในการทำงานในแนวกิจกรรมเชิงสังคมต่อไป ถือเป็นกรใช้ประโยชน์จากดนตรีเพื่อต่อยอดอัตลักษณ์ของตน การนำดนตรีมาใช้กับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามคนมักเป็นดนตรีแนวเพื่อชีวิตเป็นส่วนใหญ่ เพราะพวกเขาคิดว่าเพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงที่แตกต่างจากเพลงในแนวอื่นๆ เนื้อหาของแนวเพลงเพื่อชีวิตมักจะพูดถึงชีวิตและสังคมเป็นหลัก ให้ข้อคิดสอดแทรกในเพลง พวกเขาจะให้นิยามความหมายของเพลงเพื่อชีวิตใน

ความหมายว่า เป็นเพลงที่สร้างสรรค์ให้แก่ชีวิต โดยจะเป็นเพลงในแนวอะไรก็ได้ ทั้งเพลงแนวป๊อป, แนวลูกทุ่ง หรือแนวร็อค

ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยพิจารณการใช้ประโยชน์จากเพลงของกลุ่มตัวอย่างพบว่า การฟังเพลงไม่ได้หมายความว่า เป็นไปเพื่อการตอกย้ำอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของเขาโดยตรง เพราะจากผลการวิจัยพบว่ามีเพียง 3 คนที่ใช้ประโยชน์จากเพลงในด้านการตอกย้ำอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของตน แต่อีกหลายคนใช้ประโยชน์จากเพลงเพียงเพื่อได้รับความบันเทิงใจมากกว่าเพื่อเหตุผลอื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า การใช้ดนตรีและอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเพียงสิ่งที่ไปด้วยกันได้ดีเนื่องจากมีความสอดคล้องกัน ดนตรีมีความสัมพันธ์ในการสนับสนุนอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ฟังในระดับหนึ่ง เพราะการให้นิยามแก่ตนเองหรือการร่วมกิจกรรมเชิงสังคมของนิสิตแต่ละคนขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆนอกเหนือจากรสนิยมในการฟังเพลงของเขา นิสิตที่มีแนวโน้มระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสูงและต่ำเองก็เปิดรับดนตรีหลากหลายแนว ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นิสิตที่มีแนวโน้มระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสูงเปิดรับดนตรีหลากหลายแนวไม่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับนิสิตที่มีแนวโน้มระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำ และนิสิตที่มีแนวโน้มระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำก็เปิดรับเพลงเพื่อให้งำลึงใจในการทำงานเชิงสังคมหรือเพลงเพื่อชีวิตเช่นกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่าอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคลไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงหรือ มีความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจนกับรสนิยมการฟังเพลงของบุคคลนั้น บุคคลอาจเปิดรับเพลงหลากหลายแนวโดยไม่ได้มีความหมายหรือส่งผลใดๆต่ออัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของตัวเอง ทั้งนี้ผลการวิจัยชี้ให้เห็นแล้วว่า บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มของระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสูงใช้ประโยชน์จากเพลงเพื่อความบันเทิงเป็นหลักและไม่ได้เปิดรับเพลงเฉพาะที่มีเนื้อหาเพลงที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตัวเองเช่นเดียวกับกลุ่มบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำ และทั้งสองกลุ่มยังชื่นชอบเพลงและศิลปินผู้ร้องคล้ายกันด้วย ผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากงานวิจัยนี้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- การบริโภคดนตรีไม่มีความสัมพันธ์โดยตรง หรือมีความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจนกับ อัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้รับสารหรืออีกนัยหนึ่งอัตลักษณ์ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคลส่งผลต่อการเลือกบริโภคดนตรีของเขา เพียงเล็กน้อย
- บุคคลที่มีแนวโน้มระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน ไม่มีการเลือกบริโภคดนตรีเพื่อแสดง/ สร้าง/ สนับสนุนอัตลักษณ์ด้านความ รับผิดชอบต่อสังคมโดยแตกต่างกันอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยถึงความสัมพันธ์ของการใช้สื่อดนตรีกับอัตลักษณ์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยในครั้งนี้องเห็นความสัมพันธ์ต่อกันได้ไม่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อสังเกตที่ได้จากการ วิเคราะห์ข้อมูลและมองเห็นความสัมพันธ์ในระดับหนึ่งว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้ จำกัดเฉพาะกลุ่มนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางประชากรศาสตร์ที่เราเห็น ชัดเจนคือ เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มความมั่นใจในตนเอง (self esteem) สูงหรือกล่าวได้ว่าพวกเขามอง เห็นอัตลักษณ์ของตนได้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว บุคคลที่มีลักษณะเด่นเช่นนี้จึงมีความต้องการพึ่งพา สื่อมวลชนเพื่อแสดง/สร้าง/สนับสนุนอัตลักษณ์ของตนเองค่อนข้างต่ำ ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้สื่อมวลชนและอัตลักษณ์ของพวกเขาได้ไม่ชัดเจน นั่นคือ การใช้สื่อมวลชนของ พวกเขาเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของตนเป็นหลัก ไม่ได้ใช้เพื่อสนับสนุน อัตลักษณ์ของตนแต่อย่างใด แต่ในทางกลับกันในกลุ่มที่มีแนวโน้มความมั่นใจในตนเอง (self esteem) ต่ำ หรือกล่าวว่ามีอัตลักษณ์ที่ไม่เข้มแข็งเพียงพอ (weak) คนกลุ่มนี้จึงมีความต้องการ พึ่งพาเนื้อหาจากสื่อมวลชนเพื่อแสดง/สร้าง/สนับสนุนอัตลักษณ์ของตนเองสูง จึงมองเห็นความ สัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อมวลชนและอัตลักษณ์ของพวกเขาได้ชัดเจนกว่ากลุ่มแรก

นั่นคือ สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้รับสารเพียงในระดับหนึ่ง ผู้รับสารมีพลังอำนาจในการ ตัดกรอง เลือกรับ แยกแยะ เปรียบเทียบ เพื่อใช้ประโยชน์จากสื่อและเพื่อตอบสนองความพึง พอใจของตนให้มากที่สุด นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกอื่นๆในสังคมก็มีอิทธิพลต่อผู้รับสารไม่น้อย ไปกว่าอิทธิพลที่มาจากสื่อมวลชน นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้เป็นข้อพิสูจน์ว่าอิทธิพลจากสื่อมี ข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างความเป็นจริง (reality) กับสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ ดังคำกล่าวของ Littlejohn (1996 : 350) ที่สรุปว่า "ความต้องการ" (needs) ของบุคคลหนึ่งไม่ ได้หมายความว่า จะต้องมาจากบุคคลนั้นเสียทีเดียว แต่อาจจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมหรือ เงื่อนไขต่างๆทางสังคม นั่นคือโดยนัยหนึ่งความต้องการของปัจเจกบุคคล เป้าหมาย และการใช้

ประโยชน์จากสื่อขึ้นอยู่กับปัจจัยจากภายนอกซึ่งเป็นไปได้ว่าอยู่นอกเหนือการควบคุมของบุคคล ปัจจัยภายนอกเหล่านี้เป็นสิ่งจำกัดเนื้อหาและวิธีการใช้ประโยชน์จากสื่อและสิ่งที่ไม่ใช่สื่อมวลชนของบุคคล

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งในด้านความแตกต่างทางเพศ, ภูมิลำเนา, รายได้และการเข้าร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยไม่มีการบ่งชี้ถึงความแตกต่างอย่างเด่นชัดต่อความสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากดนตรีในอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคลนั้นแต่อย่างใด

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ต้องอาศัยการตีความ (Interpretation) ข้อมูลที่ชัดเจนมาก เพราะปรากฏการณ์บางอย่างของกลุ่มตัวอย่างมีความคาบเกี่ยวกันที่ต้องใช้การตีความหรือแยกแยะสถานการณ์ เช่น การใช้ประโยชน์จากดนตรีเพื่อการบูรณาการและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มนำข้อมูลจากเพลงมาพูดคุยกันโดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นหัวข้อสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แต่บางครั้งการพูดคุยเรื่องราวในเพลงมีจุดประสงค์เพื่อการได้รับข้อคิดเห็นหรือทางเลือกในการตัดสินใจ ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้การตีความสถานการณ์ที่ชัดเจนมาก

ข้อจำกัดในงานวิจัย

ข้อจำกัดประเด็นที่หนึ่งของงานวิจัยชิ้นนี้คือ เนื่องจากอัตลักษณ์ของบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดและสรุปอย่างชัดเจนได้ อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามวันเวลา ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มตัวอย่างคนหนึ่งเคยเข้าร่วมกิจกรรมในฝ่ายพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ในมหาวิทยาลัยเพียงเพราะความอยากรู้อย่างไร และบางคนไปเพียงครั้งเดียวและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอีกเลย หรือบางคนเคยเข้าร่วมกิจกรรมของฝ่ายพัฒนาฯ ในช่วงปี 1 และ 2 หลังจากนั้นก็ได้เข้าร่วมอีกเลย นั่นคือพวกเขาไม่มีการตอกย้ำอัตลักษณ์ของตนซ้ำๆกันในกิจกรรมของฝ่ายพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์อีก เป็นผลให้ผู้วิจัยไม่สามารถสรุปอัตลักษณ์ของพวกเขาได้อย่างชัดเจนหรือในอีกกรณี อัตลักษณ์ของพวกเขามีการเปลี่ยนแปลงไปตามวันเวลาแล้ว แต่ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งเกณฑ์พิจารณาระดับแนวโน้มอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มตัวอย่างจากการเข้าร่วมกิจกรรมในฝ่ายพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ในมหาวิทยาลัยเพียงหนึ่งครั้งตั้งแต่ปี 1 - 3 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างเพียง 3 คนที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีและอัตลักษณ์ของบุคคลพบว่าพวกเขาเข้าร่วมกิจกรรมในฝ่ายพัฒนาสังคม

และบำเพ็ญประโยชน์บ่อยครั้ง มักจะมีตำแหน่งรับผิดชอบในงานสำคัญ กลุ่มนี้มีการนำดนตรีมาใช้สนับสนุนอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของตน ดังตัวอย่างของ กุ้ง, เฟิร์ส และอิว

ข้อจำกัดประเด็นที่สองของการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มตัวอย่างหลายคนมีความสับสนต่อการรับรู้นิยามของแนวเพลง กลุ่มตัวอย่างบางคนไม่ทราบว่าเป็นเพลงอย่างไรจึงเรียกว่าเป็นเพลงแนวเพื่อชีวิต กลุ่มตัวอย่างบางคนกล่าวว่า ศิลปินบางคนนำเสนอเพลงโดยประกาศตัวว่าเป็นศิลปินเพลงเพื่อชีวิต แต่เขาไม่คิดว่าเป็นเช่นนั้นเพราะเนื้อหาในเพลงกล่าวถึงเรื่องส่วนบุคคลเช่นเรื่องความรักเป็นหลัก แต่เขาคิดว่าเพลงเพื่อชีวิตควรจะพูดถึงชีวิตของบุคคลในสังคมมากกว่าจะเป็นชีวิตของบุคคลเพียงคนเดียว และอีกหลายคนเกิดความไม่แน่ใจว่าแนวเพลงที่ตนฟังอยู่เรียกว่าแนวเพื่อชีวิตได้หรือไม่ เช่น ผลงานของศุ บุญเลี้ยงหรือผลงานของพจนาน พจนานพิทักษ์ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาสภาพวงการเพลงในปัจจุบันก็อยู่ในทิศทางที่ไม่อาจจะระบุได้แน่ชัดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อธรรมเนียมการบริโภคดนตรีของคนในสังคม ดังเช่นในกรณีหนึ่งในอดีตเคยเป็นช่วงที่แนวเพลงเพื่อชีวิตเคยได้รับความนิยมอย่างสูง ศิลปินแนวเพื่อชีวิตก็ผลิตผลงานเพลงออกมาจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันเพลงแนวเพื่อชีวิตไม่เฟื่องฟูเช่นสมัยก่อน ผลงานเพลงก็มีให้เลือกบริโภคน้อยลง ผู้รับสารจะเลือกบริโภค รับรู้และสร้างนิยามเพลงเพื่อชีวิตในใจตนได้ไม่ชัดเจนเพียงพอ สภาพเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการใช้สื่อในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลได้

ข้อจำกัดประเด็นที่สามเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยคือทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ พบว่าแนวคิดย่อยแต่ละข้อของทฤษฎีนี้มีความคาบเกี่ยวในตนเองมาก ทำให้แยกแยะความแตกต่างได้ยาก ตัวอย่างเช่น การใช้สื่อเพื่อสนองความต้องการในด้านอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) ในงานวิจัยชิ้นนี้ ในบางสถานการณ์ผู้วิจัยพบความยุ่งยากในการแยกแยะการใช้สื่อของบุคคล เพราะการใช้สื่อของเขาในด้านหนึ่งเป็นการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นแต่ในขณะเดียวกันก็ช่วยให้เขามองตนเองได้ชัดเจนมากขึ้นเช่นกัน แต่เนื่องจากทฤษฎีและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อของบุคคลที่ทำในเมืองไทยยังมีไม่มากพอ จึงขาดทฤษฎีและมุมมองใหม่ๆที่ชัดเจนมากขึ้นที่จะใช้อธิบายได้ ประเด็นนี้รวมถึงการขาดการศึกษาวิจัยและแนวคิดใหม่ๆเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

ข้อจำกัดประการสุดท้ายคือ เวลาที่ใช้ในการวิจัยมีจำกัด ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจแนวโน้มด้านอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคล เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นนามธรรมและไม่ตายตัว การค้นหาอัตลักษณ์โดยแปรออกมาเป็นรูปธรรมใน

รูปของแบบสอบถามทำได้ยาก การตั้งคำถามบางข้ออาจไม่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามตีความแตกต่างกันไป เป็นผลให้ผลคะแนนรวมของแนวโน้มระดับอัตลักษณ์ของบุคคล เบี่ยงเบนนำไปสู่การจัดระดับแนวโน้มด้านอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคลนั้นผิดพลาดในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการสื่อสารในการสัมภาษณ์ แม้ว่าการดำเนินการสัมภาษณ์จะเป็นระบบ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถอธิบายความรู้สึกของตนได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคย การอธิบายถึงตัวตนหรือความรู้สึกภายในตนเองจึงเป็นเรื่องที่ตอบได้ยาก

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงการเสนอภาพรวมของความสัมพันธ์ของดนตรีและอัตลักษณ์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในปัจจุบันนิสิตนักศึกษาแต่ละกลุ่มต่างมีความแตกต่างกันในด้านทัศนคติและการใช้ชีวิต เพื่อให้มองเห็นภาพความสัมพันธ์ของการใช้สื่อดนตรีในด้านอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้นจึงควรมีการศึกษาในระดับกลุ่มย่อย เช่น นิสิตที่มีตำแหน่งเป็นประธานฝ่ายพัฒนาลังคมฯ ของแต่ละคณะ นิสิตที่ไม่ได้ทำกิจกรรมใดๆเลย นิสิตที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน นิสิตที่เรียนเอกดนตรีศึกษา หรือนิสิตที่มีรสนิยมเฉพาะในดนตรีแนวใดแนวหนึ่งอย่างเด่นชัด รวมถึงการศึกษาการใช้ประโยชน์จากดนตรีของนิสิตแต่ละกลุ่มที่มีการใช้ชีวิตแตกต่างกันด้วย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นหลัก ซึ่งเสียเวลานานกว่าการวิจัยแบบอื่นๆ เช่น การวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเป็นหลัก นอกจากนี้ยังไม่สามารถควบคุมได้เหมือนการวิจัยเชิงทดลอง ในงานวิจัยครั้งต่อไปอาจใช้วิธีอื่นๆมาประกอบเช่น การศึกษาแบบกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะร่วมกัน เพื่อทุกคนจะได้ช่วยกันนึกหาคำตอบในสิ่งที่ตนพึงอยู่ แล้วจึงเลือกบุคคลที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าสนใจต่องานวิจัยมาสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอีกครั้งหนึ่ง